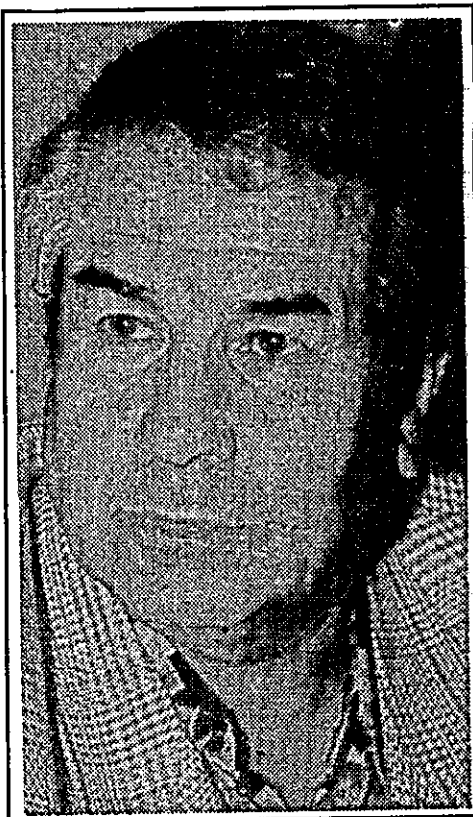

۴۲ سال فعالیت حرفه‌ای

بیژن محبتشم، طراح کریم نمایش بینوایان

بیژن محبتشم در سال ۱۳۱۶ در تهران متولد شده است. و از دوران تحصیل فعالیت‌های هنری خود را آغاز می‌کند. دوران دبیرستان در مدرسه دارالفنون شروع حرکت هنری او در تئاتر است.

فعالیت‌های جدی‌تر خود را از مدرسه هنرپیشگی آناهیتا آغاز می‌کند و به عنوان بازیگر تئاتر و کریمور فعالیت خود را پی‌گیری می‌کند. از سال ۱۳۲۵ فعالیت حرفه‌ای وی آغاز می‌شود.

محبتشم طی سفرهای متعددی که به کشورهای آمریکا، انگلیس، فرانسه، آلمان و ایتالیا کرده است، در دوره‌های مختلف آموزشی، سمینار و تجربیات عملی حضور پیدا کرده است و این تجربیات اینک در کشور ایران مورد استفاده قرار می‌گیرد. همکاری با تلویزیون از افتتاح کانال ۲ در زمان گذشته، طراحی کریم حدود ۱۶۰ فیلم سینمایی، ۱۵۰ نمایش صحنه‌ای و حدود ۵۰۰ سریال تلویزیونی ماحصل فعالیت‌های چهل و دو ساله این کریمور برجسته ایرانی است. گنج قارون، پرستوها به لانه بر می‌گردند، انسانها (اولین فیلم رنگی سینمای ایران) از قدیمی‌ترین فیلم‌های است که طراحی کریم آنها توسط آقای محبتشم انجام شده است. بیژن محبتشم هم اینک علاوه بر فعالیت‌های مختلف در عرصه سینما تئاتر و تلویزیون، ریاست انجمن چهره پردازان (کریم) را در خانه سینما به عهده دارد.

تاز دوران کودکی و بعدها حضور در مدرسه دارالفنون و ارتباط با تئاتر بر ایمان بگویند؟

در سال ۱۳۱۶ در تهران به دنیا آمدم، در قدیم اینطور نبود که همان روز یا هفته و ماه شناسنامه بدهند، معمولا دیرتر از موعد تولد صاحب شناسنامه می‌شدیم. شناسنامه من هم همینطور است. در شناسنامه ام محل تولدم مشهد است و آن هم در سال ۱۳۱۸. از دوران کودکی، علاقمند به تئاتر و بازیگری بودم.

اولین بار یادم می‌آید که در کلاس چهارم ابتدایی در کتاب فازیسی داستانی به نام جای پای شیر وجود داشت. این داستان را در کلاس درس اجرا کردیم. چیزی حدود ۵۰ سال پیش. عشق علاقه من از همان سالها شروع و بعد هم ادامه پیدا کرد.

در دبیرستان دارالفنون یک سالن بود که بیشتر برای نمایشگاه از آن استفاده می‌شد. این سالن پرده نداشت و قرار شد پرده سالن را من درست کنم. حدود ۵۰۰ تومان جمع کردم و یک پرده بزرگ مخمل برای سالن درست

کردم و به کمک بچه‌ها نصب شد. صحنه کامل شد و توانستیم از آن به بعد نمایش بازی کنیم. در مورد کریم هم بد نیست بدانید آن سالها خبری از امکانات فعلی نبود. ریش را با چسب معمولی می‌چسبانیدم و خلاصه مصیبت داشتیم.

تدریجاً کارهایی که تاکنون انجام داده‌اید، در سینما، تلویزیون و تئاتر بر ایمان بگویند؟

راستش تعداد این کارها خیلی زیاد است و الان هم تعداد زیادی از نام‌های این آثار را در ذهن ندارم. در تلویزیون، از همان آغاز حضور داشتم. حتی یادم می‌آید در افتتاح شبکه ۲ هم حضور داشتم و برنامه‌های زیادی در تلویزیون طراحی کریم و اجرا کرده‌ام. چیزی حدود ۵۰۰ برنامه در سریال تلویزیونی. سریال‌هایی مثل سرپردازان، گرگ‌ها، میثاق خون، صید در پی سیاه، سیمرخ، جاده ابریشم (قسمت‌های ایران)

در تئاتر هم آن قدر تعداد زیاد است که به خاطر ندارم

تمام ابراهای خارجی و ایرانی

قبل از انقلاب که در تالار وحدت اجرا می‌شد و همینطور اجراهای دیگر در تالار فرهنگ و انجمن ایران و آمریکا و ... اتللو، هیاهوی بسیار برای

هیچ، خانه عروسک، و ... در سینما هم فیلم‌های زیادی کار کردم. البته بخش زیادی از وقت و فعالیت‌های من در

تلویزیون بوده است. در کنار کار تولید، آموزش کریم در

تلویزیون به عهده من بوده و تعداد زیادی کریمور تربیت

کرده‌ام.

تجرباتی که با نمایش بینوایان همکاری کردید؟

از سال ۱۳۵۲ آقای

غریب پور را می‌شناختم. آن موقع ایشان دانشجوی

دانشکده هنرهای زیبا بودند و من در آنجا کریم تدریس

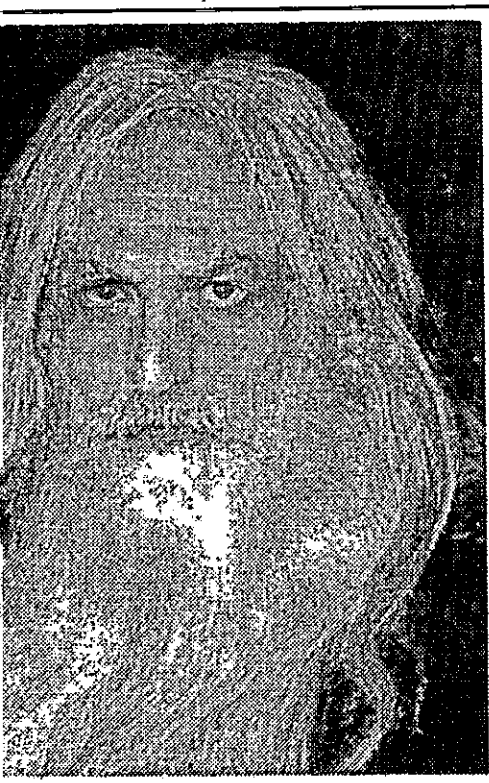
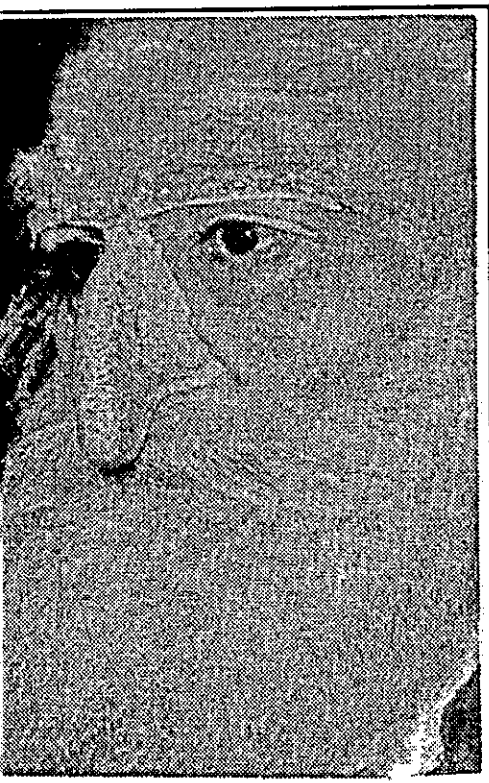
می‌کردم. آشنایی ما از آن سال‌ها شروع شد. آقای

غریب پور پیشنهاد این کار را به من دادند و من بعد از مطالعه

متن از این پیشنهاد استقبال کردم. راستش یک جور

احساس دلنگی برای کار صحنه‌ای در من وجود داشت. بعد از انقلاب فرصتی

پیش نیامده بود تا من کار کنم. در واقع بینوایان اولین نمایش صحنه‌ای است که بعد از انقلاب طراحی کریم آن را انجام می‌دهم. البته در تئاترهای

تلویزیونی بعد از انقلاب کار کرده بودم.

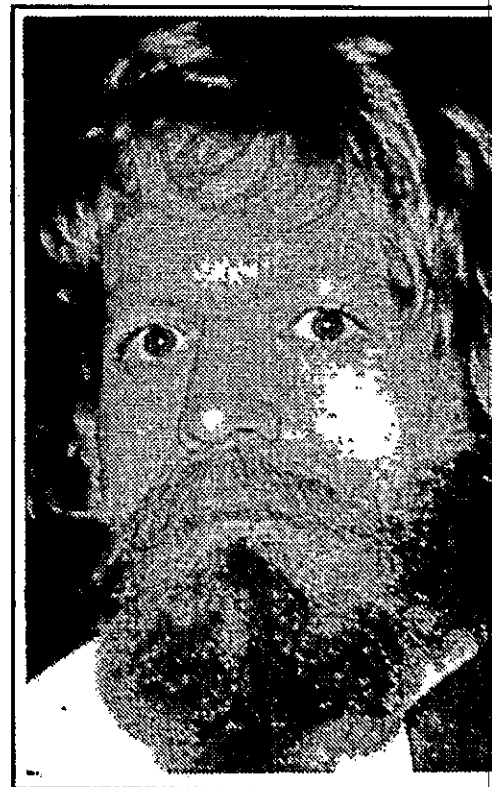
لحظه عاملی باعث شد تا در چنین پروژه سنگینی به لحاظ طراحی کریم حضور پیدا کنید، یا در واقع چه ویژگی‌هایی در این نمایش از نظر شما وجود داشت؟ مراحل مختلف طراحی و اجرای کریم را چگونه به سرانجام رساندید؟

وقتی قرار شد این کار انجام شود، ابتدا متن را مطالعه کردم. چیزی حدود ۷۰۰ صفحه. با توجه به اینکه حدود هشت فیلم و سریال از بینوایان دیده بودم، اما احساس می‌کردم که این کار با آنها فرق می‌کند و ویژگی‌های خاصی دارد که فرهنگ و فضای ایرانی در آن به نوعی مشهود است. می‌دانستم قرار است چه کسانی نقش‌های مختلف این نمایش را بازی کنند، در نتیجه همزمان با مطالعه متن، بازیگران را در جلوی چشم می‌دیدم و چهره آن‌ها را طراحی می‌کردم. در صحنه‌های مختلف و با توجه به مشکلات تعدد نقش‌ها، در ذهن طراحی به گونه‌ای بود که در فواصل کوتاه، امکان تعویض کریم وجود داشته باشد. به هر حال بعد از خواندن متن با آقای غریب‌پور صحبت کردیم و شاید ساعت‌ها بحث و گفتگو داشتیم. از چهره‌ها عکس گرفته شد و نقاشی روی چهره‌های مختلف انجام و طرح‌های اولیه زده شد. و بعد هم نوبت پیاده کردن تست‌ها روی چهره بازیگران رسید.

لحظه مدت زمان این طراحی‌ها و تست‌ها انجام شد؟

حدود دو ماه زمان برای تست کریم این نمایش در نظر گرفته شد. بعضی از بازیگران چند نقش بازی می‌کنند و قرار است در نقش‌های مختلف، کریم آنها عوض شود و سعی کرده‌ام نوع طراحی به گونه‌ای باشد که با توجه به فواصل کوتاه بین صحنه‌ها، مشکلی در تغییر چهره به وجود نیاید. البته این مورد را هم توضیح بدهم که بخش اعظم امکانات و وسایل مورد نیاز کریم نمایش بینوایان توسط خود ما

طراحی و ساخته شد و در نتیجه ما از وارد کردن مواد و مصالح خارجی بی‌نیاز بودیم. البته در بقیه موارد هم این موضوع صدق می‌کند، یعنی اجرای بینوایان توأم است با یک سری خلاقیت‌ها در ابعاد فنی، از جمله طراحی و

ساخت سالن شهید آوینی در فرم و شکل جدید. حتی ما دستگاه‌ها ساز جدیدی را طراحی و آماده کردیم که توسط مهندس به قویی و همکارانشان این حرکت خوب انجام گرفت.

نقش کریم را در تئاتر معاصر چگونه ارزیابی می‌کنید؟

شاید بتوان گفت اولین نقش کریم در تئاتر، تاثیر مستقیم آن بر هنرپیشه است. در مراحل مختلف کریم هنرپیشه به نقش نزدیک‌تر می‌شود. حتی می‌توان به جرئت گفت، حس و حال و صدای بازیگر نیز با توجه به نوع کریم به نقش مورد نظر نزدیکتر شده و وقتی که مراحل کریم به اتمام می‌رسد و بازیگر به روی صحنه می‌رود، دیگر تبدیل به شخصیت مورد نظر شده است. من فکر می‌کنم اگر بازیگر از کریم و چهره خودش راضی نباشد، نمی‌تواند روی صحنه خوب بازی کند. البته نقش کریم در تلویزیون و سینما خیلی بیشتر به چشم می‌آید. ممکن است با گذاشتن یک خال در چهره یک بازیگر، بتوان او را دقیقاً در جهت نزدیک شدن به نقش ممکن هدایت کرد. انواع شخصیت‌های مثبت و منفی و با حالات مختلف در یک اثر هنری، توسط کریم شکل می‌گیرد. البته در کریم تئاتر، مقداری زیادی غلغله می‌شود، چرا که فاصله بازیگران تا تماشاگران زیاد است.

در شرایط کنونی، کریم در ایران امنیت شغلی ندارد و حتی در تلویزیون و سینما بعضی از تهیه‌کننده‌ها به خاطر مسائل اقتصادی، سعی می‌کنند نقش کریم را حذف کنند.

کاشما به عنوان رئیس انجمن چهره پردازان در خانه سینما، چه حرکت‌های مثبتی را برای ایجاد امنیت شغلی برای کریم طراحی کرده‌اید؟

نایب‌سامانی زیاد است. ما مشغول طراحی و برنامه ریزی هستیم تا در خانه سینما محدودیت‌هایی را ایجاد کنیم که آدم‌های کننده این کار در این عرصه فعالیت کنند و هرکسی به خود اجازه ندهد بدون تجربه و پشتوانه علمی و عملی، وارد این حرفه شود. البته باید هماهنگی‌های لازم با تلویزیون و سایر مراکز هم انجام گیرد.

تئاتر فعلی ایران را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ و اجرای بینوایان را در شرایط کنونی تا چه حد برای تئاتر مفید می‌دانید؟

در تئاتر ما و بعد از پیروزی انقلاب تا حدودی رکود داشتیم. البته حالا کم‌کم تئاتر دارد جایگاهش را پیدا می‌کند. امیدوارم با اجرای بینوایان خط تئاتر ایران مشخص‌تر شود و مردم گرایش بیشتری به تئاتر پیدا کنند و بیشتر سرمایه‌گذاری شود.

اینطور که دوستان به من گفته‌اند، شما در بخش‌های افکتیو نمایش هم همکاری داشته‌اید. ممکن است توضیح بیشتری در این باره بدهید؟

اساساً در اجرای بینوایان سعی شده است از تکنولوژی معاصر و مدرن تئاتر جهان استفاده شود. بخش عمده‌ای از این تکنولوژی با مساعدت و همکاری نیروهای داخلی شکل گرفته است. ما در بخش کریم، در بخش جلوه‌های ویژه نمایش، حتی در صحنه‌هایی که نیاز به تیراندازی داریم، سعی کرده‌ایم اسلحه و امکانات مورد نظر را که مناسب برای اجرا باشد، طراحی کنیم و در این راه از همه دوستان یاری گرفتیم.

توجه امید اینکه از این پس نیز جنابعالی را به عنوان طراح کریم در تئاتر کشور ببینیم.

امیدوارم شرایطی فراهم بشود که من در تئاتر هم فعالیت داشته باشم. من عاشق تئاتر هستم و واقعاً خوشحال می‌شوم اگر در این عرصه امکان فعالیت باشد و حضور مداوم داشته باشم.